

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
2793-14

meddelad i Stockholm den 10 september 2015

KLAGANDE

Kronobergs läns landsting
351 88 Växjö

MOTPART

AA

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Jönköpings dom den 23 april 2014 i mål nr 3636-13, se bilaga
(här borttagen)

SAKEN

Laglighetsprövning enligt kommunallagen

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 160905

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls torg 13

Telefon
08-561 676 00

E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-16:30

BAKGRUND

Landstingsstyrelsen i Kronobergs läns landsting beslutade den 9 april 2013, § 78, bl.a. att patientavgifter ska kunna betalas både mot faktura och med betalkort, förutom på akutmottagning och jourläkarcentral där faktura är det enda betalningssättet, och att betalning mot faktura ska kunna ske med kontanter på lasaretten i Ljungby och i Växjö.

Beslutet innebär att om en patient inte vill eller har möjlighet att betala med betalkort så skickas en faktura till denne. Fakturan kan sedan betalas på olika sätt, t.ex. via internet. Vill patienten betala fakturan med kontanter kan detta ske på de nämnda sjukhusen.

AA överklagade beslutet och anförde att det strider mot lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank, riksbankslagen, eftersom patienter inte ges möjlighet att alltid kunna betala med kontanter i samband med vårdbesök. Det är orimligt att länets invånare ska behöva resa till Växjö eller Ljungby för att kunna betala med kontanter. Förvaltningsrätten i Växjö biföll överklagandet och upphävde landstingsstyrelsens beslut.

Landstinget överklagade förvaltningsrättens dom till Kammarrätten i Jönköping som genom det nu överklagade avgörandet avslog överklagandet. Enligt kammarrätten följer det av riksbankslagen att var och en är skyldig att ta emot sedlar och mynt som betalning. Kammarrätten ansåg att undantag från detta kan följa av avtal men bedömde att det i normalfallet inte finns något sådant avtalsförhållande mellan landstinget och den vårdsökande som innebär att villkor om betalningssätt kan uppställas. För att den skyldighet som följer av riksbankslagen ska kunna uppfyllas krävs enligt kammarrätten att möjligheten att betala med kontanter i praktiken inte begränsas i för stor omfattning. Begränsningen i detta fall ansågs vara så stor att kravet på att ta emot kontant betalning inte var uppfyllt.

YRKANDEN M.M.

Kronobergs läns landsting fullföljer sin talan och anför bl.a. följande. Riksbankslagen avser endast att klargöra att sedlar och mynt utgivna av Riksbanken är godtagbara betalningsmedel här i landet och att man inte kan göra gällande att en sådan betalning skulle sakna rättslig verkan. Lagen reglerar däremot inte frågan om var eller på hur många ställen en borgenär ska vara skyldig att ta emot kontant betalning. Detta är en lämplighetsfråga. Landstinget vägrar inte att godta kontanter som betalningsmedel utan har valt att organisera sin verksamhet på ett visst sätt, nämligen genom att kontant betalning hanteras på två lasarett. Landstingets rutiner möjliggör att betalning kan ske på flera olika sätt, direkt med betalkort eller mot faktura. En faktura kan patienten sedan välja att betala via internet, genom betalningsorder, genom betalning på andra betalställen eller genom kontant betalning på lasaretten i Växjö och i Ljungby. Betalning är inte en förutsättning för att hälso- och sjukvårdstjänsterna ska tillhandahållas.

AA bestrider bifall till överklagandet.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET*Rättslig reglering m.m.*

Enligt 9 kap. 14 § regeringsformen är det endast Riksbanken som har rätt att ge ut sedlar och mynt.

Enligt 5 kap. 1 § andra stycket riksbankslagen är sedlar och mynt som ges ut av Riksbanken lagliga betalningsmedel. I förarbetena anges att detta innebär att var och en är skyldig att ta emot sedlar och mynt som betalning (prop. 1986/87:143 s. 64).

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Den aktuella bestämmelsen i riksbankslagen innebär att en borgenär i princip är skyldig att ta emot betalning i kontanter. Denna skyldighet gäller dock inte utan undantag.

I vissa fall kan parterna avtala om att betalning ska ske med andra betalningsmedel än kontanter. Målet rör dock avgifter som i huvudsak är offentligrättsligt reglerade. I rättspraxis har i vissa fall rättsförhållanden, eller del av ett rättsförhållande, även på offentligrättsligt reglerade områden ansetts ha sådan civilrättslig karaktär att de har ansetts böra bedömas enligt civilrättsliga regler (jfr RÅ 1982 2:62, NJA 1998 s. 656 I och NJA 2008 s. 642). Rättsförhållandet mellan landstinget, i dess egenskap av vårdgivare, och vårdtagare är dock inte av denna karaktär.

Det kan även i lag finnas undantag från bestämmelsen i riksbankslagen. Som exempel kan nämnas 62 kap. 2 § skatteförfarandelagen (2011:1244) som anger att skatter och avgifter ska betalas in till Skatteverkets särskilda konto för skattebetalningar. Frågan om hur och var betalning av vårdavgifter ska ske har dock inte reglerats särskilt.

Riksbankslagen är således tillämplig i målet. Det innebär att landstinget har en skyldighet att ta emot betalning av patientavgifter med kontanter. Frågan är om landstingsstyrelsens beslut lever upp till lagens krav i detta fall.

Betalningsmedlen sedlar och mynt har av lagstiftaren getts en särställning. Den kommitté som lade fram förslaget till riksbankslag anförde att sedlar och även mynt fortfarande har stor betydelse för allmänheten trots att nya former av betalningsmedel ständigt utvecklas. Sedlar och mynt borde därför enligt kommittén som därtills ges en särställning på så sätt att de förklaras vara lagliga betalningsmedel och utges av Riksbanken (SOU 1986:22 s. 108).

Mål nr
2793-14

Landstingsstyrelsens beslut innebär att vårdtagare inom Kronobergs läns landsting som vill betala sin patientavgift med kontanter är hänvisade till två av landstingets vårdinrättningar, nämligen lasaretten i Växjö och i Ljungby. Landstingsstyrelsens beslut lever därmed inte upp till riksbankslagens krav och ska upphävas enligt 10 kap. 8 § första stycket 4 kommunallagen (1991:900). Överklagandet ska därför avslås.

I avgörandet har deltagit justitieråden Henrik Jermsten, Karin Almgren, Erik Nymansson, Thomas Bull och Per Classon.

Målet har föredragits av justitiesekreteraren Petra Jansson.